

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำบอกอวัยวะ-ใจ (心 xīn) กับสำนวนไทยนี้ ทำให้เห็นลักษณะต่าง ๆ ของสำนวนจีนและสำนวนไทย ซึ่งมีทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ผลการวิจัยสรุปได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของสำนวนจีนและสำนวนไทย
2. ลักษณะความหมายของคำบอกอวัยวะ-ใจ (心 xīn) ที่ปรากฏอยู่ในสำนวนจีน
3. การเปรียบเทียบความหมายของสำนวนจีนที่มีคำบอกอวัยวะ-ใจ (心 xīn) และประกอบด้วยคำ 4 คำกับสำนวนไทย
4. ภาพสะท้อนของสำนวนจีนที่มีคำบอกอวัยวะ-ใจ (心 xīn) กับสำนวนไทยที่ศึกษาเปรียบเทียบ

6.1. ลักษณะทั่วไปของสำนวนจีนและสำนวนไทย

สำนวนถือเป็นภาษาพิเศษที่ช่วยให้ภาษาของมนุษย์เกิดความสละสลวยไพเราะ แต่แฝงไว้ด้วยแง่คิดและคติสอนใจ ด้วยเหตุที่สำนวนเกิดขึ้นจากการนำเอาสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัว เรื่องราวที่ผู้คนจารึกจดจำไว้ได้อย่างแม่นยำ ปรากฏการณ์ธรรมชาติรอบตัว รวมถึงความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ มาพูดเปรียบเทียบกลายเป็นภาษาสำนวนที่มีความหมายลึกซึ้ง แฝงอยู่ในความหมายเดิมของตัวอักษรที่ปรากฏอยู่ จากการวิจัยพบว่าลักษณะทั่วไปของสำนวนจีนและสำนวนไทยมีประเด็นที่น่าศึกษาสองประเด็น ดังนี้

6.1.1. ที่มาของสำนวนจีนและสำนวนไทย

สำนวนจีนและสำนวนไทยมีความคล้ายคลึงกันในแง่การนำเรื่องราวหรือสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมากล่าวเปรียบเทียบเป็นภาษาที่สละสลวย มีถ้อยคำกะทัดรัด กระชับ ง่ายต่อการจดจำ แต่แฝงด้วยแง่คิดสอนใจ ผลการวิจัยพบว่าที่มาของสำนวนจีนและสำนวนไทยมีมูลเหตุ 2 ประการ ดังนี้

1. มูลเหตุโดยตรง สำนวนที่เกิดจากมูลเหตุประเภทนี้มักเป็นข้อเท็จจริงที่พบเห็นโดยทั่วไป และเราสามารถเข้าใจความหมายของสำนวนได้โดยง่าย เช่น สำนวนที่เกิดจากธรรมชาติ (คลื่นได้น้ำ) ความประพฤติปฏิบัติของผู้คน (สาดน้ำรดกัน) อวัยวะของร่างกาย (ลื่นกับพื้น) การละเล่น การกีฬา

(ว่าขาดลมลอย) รวมทั้งของกินของใช้ (ขนมผลม่น้ำยา) หรืออาจเป็น การหยิบยกถ้อยคำที่ผู้คนที่ชอบและประทับใจจากบทวรรณกรรมที่มีชื่อเสียง (鴉雀無聲 yā què wú shēng หมายถึง เงียบสนิท < Hóng Lóu Mèng (ความฝันในหอแดง) >)

2. มูลเหตุโดยอ้อม ส่วนวนที่เกิดจากมูลเหตุประเภทนี้ เป็นส่วนวนที่หากดูตามตัวอักษรที่ปรากฏ จะไม่สามารถเข้าถึงความหมายของส่วนวนได้เลย ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ปุ่มหลังของเรื่องนั้น ๆ ก่อน จึงจะสามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของส่วนวนได้ ส่วนวนที่มีที่มาจากมูลเหตุโดยอ้อมนี้มักเป็นส่วนวนที่มาจากแบบแผนประเพณี วัฒนธรรม (ลูกผีลูกคน) ศาสนาและความเชื่อ (บวชก่อนเบียด) ตำนาน เทพนิยายโบราณ (精衛填海 jīngwèi tián hǎi หมายถึง มีจิตใจแน่วแน่มั่นคง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค) นิทานสุภาพิตสอนใจ (黔驢之技 Qián lú zhī jì หมายถึง คนที่มีความรู้ความสามารถเพียงแค่น้อยนิด) หรือเหตุการณ์เรื่องราวของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ (秦庭之哭 Qín tíng zhī kū หมายถึง การอ่อนวอนขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น)

6.1.2 ความหมายของส่วนวนจีนและส่วนวนไทย

ส่วนวนจีนและส่วนวนไทยต่างมีความหมายที่แน่นอนตายตัว เปลี่ยนแปลงเองตามใจชอบไม่ได้ และความหมายโดยนัยไม่ตรงตามความหมายโดยอรรถ ความหมายของส่วนวนจะพิจารณาได้จากความหมายของคำแต่ละคำที่ประกอบเรียงกันเป็นส่วนวน หรือพิจารณาจากความหมายรวมของทั้งส่วนวน

อนึ่ง เราสามารถวิเคราะห์ส่วนวนจีนและส่วนวนไทยจากความหมายของถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนวนโดยแบ่งความหมายของส่วนวนออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ส่วนวนที่เป็นความหมายเปรียบเทียบ หมายถึงความหมายของส่วนวนซึ่งเกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง การเปรียบเทียบมี 3 ลักษณะ คือ การเปรียบเทียบแบบอุปมา เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งด้วยคำเชื่อมโยง เช่น คำว่า “如 奴 เหมือน ” ในส่วนวนจีน หรือ คำว่า “เหมือน ” ในส่วนวนไทย การเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ เป็นการเปรียบเทียบที่ไม่ต้องมีคำบ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง หรือคือการเปรียบเทียบที่ไม่ต้องมีตัวอุปไมย และ การเปรียบเทียบจากรูปธรรมเป็นนามธรรม เป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่อธิบายให้เข้าใจได้ยาก เช่น อารมณ์ ความรู้สึก กับสิ่งที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส

2. ส่วนวนที่เป็นความหมายเกี่ยวเนื่อง หมายถึง ความหมายของส่วนวนที่มีการขยายขอบเขตของความหมายให้กว้างออกไป ให้มีที่ใช้ได้มากขึ้น ความหมายของถ้อยคำที่ใช้เป็นส่วนวนมีความเกี่ยวข้องกับความหมายเดิมหรือความหมายรวมเดิม

6.2. ลักษณะความหมายของคำบอกอวัยวะ-ใจ (心 xīn) ที่ปรากฏอยู่ในสำนวนจีน

สำนวนจีนที่ประกอบด้วยคำบอกอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายเช่น ตา มือ หัว และใจ เป็นต้น นั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะสำนวนจีนที่มีคำบอกอวัยวะ-ใจประกอบในสำนวนเท่านั้น จากการศึกษานี้ทำให้เห็นว่าอวัยวะ-ใจที่ปรากฏอยู่ในสำนวนจีนมีความหมายทั้งที่เป็นรูปธรรมคือหมายถึงอวัยวะภายในที่ทำหน้าที่สูบฉีดโลหิตให้หมุนเวียนไปหล่อเลี้ยงร่างกาย และความหมายทางนามธรรมที่หมายถึงสิ่งที่ทำหน้าที่รู้ รู้สึกนึก และคิด คำบอกอวัยวะ-ใจนั้นเมื่อประกอบอยู่ในสำนวนจีนสามารถวิเคราะห์ได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทที่เป็นความหมายเปรียบเทียบ คือการนำถ้อยคำที่ปรากฏเป็นสำนวนมาใช้ในความหมายใหม่ อาจมีคำบอกการเปรียบเทียบ เช่นคำว่า 如 rú (เหมือน) หรือไม่มีคำบอกการเปรียบเทียบ เพียงแค่อาศัยถ้อยคำสำนวนที่เป็นรูปธรรมในการสร้างภาพพจน์มาอุปมาเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความหมายทางนามธรรม เช่น 心如刀割 xīn rú dāo gē (มีความเจ็บปวดรวดร้าว) 萬箭穿心 wàn jiàn chuān xīn (มีความเจ็บปวดแสนสาหัส) เป็นต้น

2. ประเภทที่เป็นความหมายเกี่ยวเนื่องกัน หมายถึงความหมายของถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนนั้นมีความหมายเกี่ยวข้องกับความหมายเดิม แต่ไม่ใช่ความหมายเชิงเปรียบเทียบ เช่น 心無二用 xīn wú èr yòng (มีความมุ่งมั่นเอาใจใส่ ไม่จับจด) 人面獸心 rén miàn shòu xīn (มีใจคอ โหดร้าย) เป็นต้น

3. ประเภทที่มีความหมายซึ่งได้จากคำสอนของศาสนา หรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความหมายเดิมของถ้อยคำสำนวนมีความหมายเกี่ยวข้องกับคำสอนทางศาสนาหรือเนื้อหาในประวัติศาสตร์ แต่ภายหลังนำมาใช้ในความหมายใหม่ แต่ยังคงมีความเกี่ยวเนื่องกับความหมายเดิมอยู่ เช่น 心心相印 xīn xīn xiāng yìn (หนุ่มสาวมีจิตใจปฏิพัทธ์ต่อกัน) 心猿意馬 xīn yuán yì mǎ (มีความคิดฟุ้งซ่าน) เป็นต้น

6.3. การเปรียบเทียบความหมายของสำนวนจีนที่มีคำบอกอวัยวะ ใจ (心 xīn) ที่ประกอบด้วยคำ 4 คำ กับสำนวนไทย

จากการวิจัยเปรียบเทียบสำนวนจีนซึ่งประกอบด้วยคำ 4 คำ และมีคำบอกอวัยวะ-ใจ กับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันพบว่าข้อมูลสำนวนของสองภาษาในสองวัฒนธรรมนี้มีความสัมพันธ์กัน 3 ลักษณะ คือ

1. สำนวนจีนที่มีคำบอกอวัยวะ-ใจ (心 xīn) ซึ่งมีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทยที่ใช้คำบอกอวัยวะ-ใจ มีทั้งสิ้น 44 สำนวน ความหมายของคำบอกอวัยวะ-ใจที่ปรากฏอยู่ใน

สำนวนจีนและสำนวนไทยล้วนหมายถึงสิ่งที่ทำหน้าทีู้ รู้สึก นึก และคิด เช่น 三心二意 sān xīn èr yì (ลังเล ไม่แน่นอน) ตรงกับสำนวนไทยว่า สองจิตสองใจ และ 心力交瘁 xīn lì jiāo cuì (เหน็ดเหนื่อยทั้งร่างกายและจิตใจ) ตรงกับสำนวนไทยว่า เหนื่อยกายเหนื่อยใจ เป็นต้น

2. สำนวนจีนที่มีคำบอกอวัยวะ-ใจ (心 xīn) ซึ่งมีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทยที่ใช้คำบอกอวัยวะอื่น มีทั้งสิ้น 26 สำนวน ความหมายของคำบอกอวัยวะ-ใจที่ปรากฏในสำนวนจีนเป็นความหมายทางนามธรรมที่หมายถึงสิ่งที่ทำหน้าทีู้ รู้สึก นึกและคิด ส่วนในสำนวนไทยนั้นไม่มีการใช้คำบอกอวัยวะ-ใจเลย แต่กลับใช้คำบอกอวัยวะอื่น ๆ เช่น หู ตา มือหรือ ออก ฯลฯ แทน เช่น 目挑心招 mù tiǎo xīn zhāo (ใช้สายตาแสดงความในใจ) เปรียบเทียบได้กับสำนวนไทยว่า เล่นตา และ 粗心大意 cū xīn dà yì (ประมาท เลินเล่อ) เปรียบเทียบได้กับสำนวนไทยว่า มือห่างตีนห่าง เป็นต้น

3. สำนวนจีนที่มีคำบอกอวัยวะ-ใจ (心 xīn) ซึ่งมีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทยที่ไม่มีการใช้คำบอกอวัยวะใด ๆ ในตัวสำนวน มีทั้งสิ้น 26 สำนวน ความหมายของคำบอกอวัยวะ-ใจที่ปรากฏอยู่ในสำนวนจีนหมายถึง สิ่งที่ทำหน้าทีู้ รู้สึก นึกและคิด แต่ในสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันนั้น กลับไม่ปรากฏคำบอกอวัยวะใด ๆ จะมีเพียงถ้อยคำสำนวนประเภทที่แสดงสภาวะลักษณะ อาการหรืออาการปฏิกิริยาต่าง ๆ เช่น 心急如焚 xīn jí rú fén (จิตใจกังวลเป็นทุกข์เหมือนมีไฟลุมอยู่) เปรียบเทียบได้กับสำนวนไทยว่า ไฟลุมขอน และ 心悦诚服 xīn yuè chéng fú (จิตใจน้อมรับด้วยความ ยินดีและเต็มใจ) เปรียบเทียบได้กับสำนวนไทยว่า หมอบราบคาบแก้ว เป็นต้น

6.4. ภาพสะท้อนของสำนวนจีนที่มีคำบอกอวัยวะ-ใจ (心 xīn) กับสำนวนไทยที่ศึกษาเปรียบเทียบ

จีนและไทยเป็นประเทศที่มีภาษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมความเป็นอยู่แตกต่างกัน แต่จากการวิจัยพบว่าชนชาติทั้งสองมีปัญญาในการมองความจริงที่มีลักษณะเป็นสากลคล้ายกัน มีภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตคล้ายกัน ทำให้สำนวนจีนและสำนวนไทยมีความคล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมต่าง ๆ เช่น ภาพสะท้อนเกี่ยวกับศาสนาซึ่งจีนและไทยมีประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ และต่างยึดถือเลื่อมใสหลักคำสอนที่ว่าด้วยกฎแห่งกรรม การชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ การลดละกิเลสตัณหาต่าง ๆ เหมือนกัน ทว่า คนจีนอาจได้รับอิทธิพลจากคำสอนของลัทธิขงจื้อ และลัทธิเต๋าเพิ่มเติมอีกด้วย ภาพสะท้อนเกี่ยวกับสัตว์ที่ทั้งสองชนชาติต่างมีแง่คิดตรงกันในการนำเอาสัตว์ร้ายที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ เช่น งู เสือ หมาป่า ฯลฯ มาเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของความชั่วร้าย ภาพสะท้อนเกี่ยวกับความหมายของจำนวนนับที่ทั้งจีน

และไทยมีความเห็นคล้ายคลึงกันว่ามิได้มีเฉพาะความหมายตามตัวอักษรที่ปรากฏเท่านั้น หากยังมีความหมายแฝงที่มีทั้งแง่บวกและแง่ลบด้วย ภาพการสะท้อนเกี่ยวกับความจริงที่มีลักษณะเป็นสากลอันเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ของ ร่างกาย เช่น การใช้ตาไว้สำหรับดู มีใจไว้เพื่อคิดและรู้สึก เป็นต้น ซึ่งทั้งจีนและไทยต่างนำมาใช้ในการอุปมาจนกลายเป็นถ้อยคำสำนวนที่ติดปากผู้คนในสังคม ตลอดจนภาพสะท้อนเกี่ยวกับภูมิปัญญาของคนจีนและไทยในแง่การนำลักษณะของธรรมชาติรอบตัวที่แลเห็นเป็นรูปธรรมมาเป็นความเปรียบ เพื่อถ่ายทอดความหมายของสิ่งที่เป็นนามธรรมให้ผู้คนเกิดภาพพจน์ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การอาศัยความแข็งแกร่งของหินผา เหล็ก เป็นสิ่งแสดงความมั่นคง แน่วแน่ ไม่หวั่นไหวสั่นคลอน เป็นต้น นอกจากนี้ สำนวนจีนและสำนวนไทยยังสะท้อนให้เห็นภาพของความมีคุณธรรมและจริยธรรม ความรักชาติ ความสามัคคี ความมีน้ำใจ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวทิตะ และความมานะพากเพียรของผู้คนในสังคม

6.5 ข้อเสนอแนะ

มนุษย์ในแต่ละชนชาติต่างถ่ายทอดโลกทัศน์และสังขธรรมผ่านทางสำนวนภาษา ความสละสลวย ความไพเราะเพราะพริ้งของสำนวนในเชิงภาษา และความหมายที่ลึกซึ้งของสำนวนในเชิงปรัชญา เป็นเหตุให้สำนวนเป็นมรดกทางภาษาที่ล้ำค่าของมนุษยชาติ การศึกษาเปรียบเทียบถ้อยคำที่เป็นสำนวนของแต่ละชนชาติต่างๆ เป็นสิ่งที่ควรมีการศึกษาให้กว้างขวาง ทั้งนี้เพราะการศึกษาเปรียบเทียบถ้อยคำที่เป็นสำนวนของชนชาติหนึ่งกับอีกชนชาติหนึ่ง จะทำให้เราเห็นภาพสะท้อนของสภาพสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนทัศนคติและแนวคิดของคนแต่ละชาติ ความเหมือนและความแตกต่างที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบย่อมแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความหมายของถ้อยคำสำนวนของชนชาตินั้นๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะสำนวนจีนที่ประกอบด้วยคำ 4 คำ และมีคำบอกอวัยวะ-ใจปรากฏอยู่ในสำนวนเท่านั้น ยังคงมีสำนวนจีนในรูปแบบอื่น ๆ เป็นต้นว่าสำนวนจีนที่ประกอบด้วยคำบอกอวัยวะต่างๆ ที่ไม่ใช่ “ใจ” เช่น 目 mù (ตา) 手 shǒu (มือ) 頭 tóu (ศีรษะ หัว) 口 kǒu (ปาก) ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

目瞪口呆

mù dèng kǒu dāi

ตา เบิ่งโพลง ปาก ทื่อ

หมายความถึง อาการที่นัยน์ตาเบิ่งโพลง พูดจาไม่ออก คืออาการของคนที่ตกใจสุดขีด

白頭偕老

bái tóu xié lǎo

ขาว หัว ร่วมกัน แก่

หัวขาว (ผมหขาว) ร่วมกันถึงแก่

หมายความถึง มีชีวิตอยู่ร่วมกันถึงแก่เฒ่า ภายหลังมีความหมายถึงชีวิตแต่งงานที่มีความสุข ดังคำกล่าวที่ว่า ถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร

口口聲聲

kǒu kǒu shēng shēng

ปาก ปาก เสียง เสียง

หมายความถึง พูดอยู่คำเดียวตลอดเวลา ยืนกระต่ายขาเดียว

沒頭沒腦

méi tóu méi nǎo

ไม่มี หัว ไม่มี สมอง

หมายความถึง การพูดจาหรือการกระทำอะไรที่ไม่มีเหตุมีผล ไม่ได้เรื่องได้ราว

นอกจากสำนวนจีนข้างต้นแล้ว สำนวนจีนที่ประกอบด้วยคำบอกอวัยวะต่าง ๆ ที่มีจำนวนคำมากหรือน้อยกว่า 4 คำ ก็ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาเปรียบเทียบกับสำนวนไทย จึงควรที่จะมีการวิจัยสำนวนเหล่านี้ เพื่อให้การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจเรื่องสำนวนจีนและสำนวนไทยต่อไป